

بررسی خواص ضدسرطانی *Artima urmiana* با استفاده از باکتری سالمونلا تیفی موریوم TA100

صدیقه مهرابیان^{۱*} و معصومه عباسی^۲

۱ - دانشکده علوم ، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال

۲ - دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ملکان

چکیده

در طی متابولیسم اکسیداتیوی که در بدن صورت می‌گیرد ، رادیکال های آزاد می‌توانند به همه ترکیبات موجود در سلول حمله نموده و موجبات تغییرات سلولی و پیری زودرس را فراهم نمایند . امروزه نقش آنتی اکسیدان ها برای برقراری تعادل در سلول ها بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است .

در تحقیق حاضر، آزمون تعیین قدرت جهش زائی بر اساس روش پیشنهادی پرفسور Ames و همکاران با استفاده از سویه جهش یافته سالمونلاتیفی موریوم TA100 و سه ماده سرطان زای شناخته شده سدیم آزید ، پرمنگنات پتاسیم و کرزول انجام گرفته است . روش کار در این پژوهش بررسی دقیق اثر ضد جهش زائی عصاره های آرتیمیای خشک ، سیست و تخم دکپسوله می باشد ، در این بررسی شاهد مثبت ماده سرطان زائی و کشت شبانه سالمونلاتیفی موریوم TA100 و شاهد منفی آب مقطر و کشت شبانه باکتری TA100 بود و نمونه ای مورد بررسی شامل کشت شبانه سالمونلاتیفی موریوم و ماده سرطان زا و ماده مورد آزمایش دارای خواص آنتی اکسیدان بود و بر اساس نتایج بدست آمده از این آزمون تعداد کلنی های برگشتی در سویه سالمونلاتیفی موریوم TA100 و در صد ممانعت از مواد جهش زا در مجاورت مواد ضد جهش وارد برنامه Spss گردید و با استفاده از آزمون های آماری لون ، اتوا ، ولک و میزان هم واریانسی معنی دار معین شد و به این ترتیب در مواردی که $(p \leq 0.05)$ بود فرضیه تحقیق مبنی بر صحت نتایج آزمون تعیین گشت علاوه بر این با استفاده از کروماتوگرافی لایه نازک (TLC) مقدار استاگزانتین موجود در آرتیمیای خشک ، سیست و تخم دکپسوله ارزیابی شد . با استفاده از روش طیف سنجی IR وجود استاگزانتین نیز در عصاره ها تأیید شد .

نتایج حاصل نشان داد آرتیمیا ارومیانی موجود در دریاچه ارومیه و دیگر آب های شور اثر ضد جهشی قوی داشتند و این اثر ضد جهش زائی و ضدسرطانی ، ۸۵ درصد در تخم دکپسوله شده ، ۷۰ درصد در آرتیمیای کامل خشک و ۱۰۰ درصد در سیست مشاهده شد و مطابق فرمول Ong در صورتیکه اثر ضد جهش زائی بالای ۴۰ درصد باشد ماده مورد آزمایش قدرت ضد جهش زائی بالا دارد .

واژگان کلیدی: *Artima urmiana* ، ضدسرطان ، تست ایمز

مقدمه

شناسائی مواد یا عواملی که توانائی القا جهش را دارند و نیز عواملی که می‌توانند از این جهش‌ها جلوگیری کنند فرآیندی است که نقش مهمی را در حفظ سلامتی ایفا می‌کند. در این میان بدیهی است که دسترسی به روشی ارزان، سریع و آسان جهت شناسائی مواد ضد جهش‌زا از اهمیت ویژه برخوردار است.

فعالیت ضد جهش می‌تواند بعد از افزودن عامل اختصاصی، از طریق دستکاری‌های محیطی و یا در سطح ژنتیکی ناشی از افزایش سیستم ترمیم باشد. این اثرات توسط ال‌های ضد توموری و ژن‌های دخیل در ترمیم و تکثیر نیز حاصل می‌گردد (Chudiere, & Ferrari – Iliou, 2003)

از جمله ترکیبات ضد جهشی می‌توان به انواع آنتی‌اکسیدان‌ها، ویتامین‌ها، فلاونوئیدها، آنتوسیانیدها و ... اشاره کرد. آنتی‌اکسیدان‌ها سبب حذف مواد حد واسط تولیدی از رادیکال آزاد شده و از ادامه واکنش‌های اکسیداسیون صورت گرفته با آن‌ها ممانعت بعمل می‌آورد و در نتیجه آنتی‌اکسیدان‌ها اغلب مواد احیا کننده‌ای مانند تیول‌ها یا پلی‌فنل‌ها هستند

(vertuani *et al.*, 2004) شروع تشکیل رادیکال‌های آزاد می‌تواند با استفاده از بازدارنده‌های اکسیژن تک‌(singlet) و پایدارکننده پراکسید نیز به تعویق افتد به این ترتیب پیشرفت زنجیره‌ی رادیکال آزاد یا هیدروژن دهی آنتی‌اکسیدان‌ها از جمله استاگزانتین به حداقل می‌رسد (Krieger-liszky, 2005).

در بیماری‌های قلبی - عروقی ویتامین‌های آنتی‌اکسیدان می‌توانند مانع از اکسیداسیون کلسترول، لیپوپروتئین با چگالی پایین شده و در نتیجه به حفظ عملکرد آندوتلیال کمک شایانی نماید (Herrera & Barbas, 2001) میزان محافظت ایجاد شده به وسیله یک آنتی‌اکسیدان بستگی به غلظت و واکنش آن با انواع اکسیژن فعال دارد هر نوع آنتی‌اکسیدان با روشی خاص مانع صدمه‌ی اکسیداتیو می‌شود از جمله آنتوسیانین که در فعالیت آن اثرات سینرژی هم مشاهده می‌گردد. سینرژی به این معنا است که در مخلوط آنتی‌اکسیدان‌ها فعالیت به مراتب بیشتری نسبت به جمع فعالیت‌های هر یک از آنتی‌اکسیدان‌ها به تنهایی دارد (Evelson *et al.*, 2001) از آنجائی که انجام آزمایشات بر روی حیوانات حساس آزمایشگاهی هزینه بردار و وقت گیر و بسیار پر زحمت است امروزه بیش از صد روش بررسی کوتاه مدت پایه گذاری شده است که پتانسیل جهش‌زائی و سرطان‌زائی مواد مختلف را ارزیابی می‌کند. در آزمون ایمز موتاسیون برگشتی در سالمونلاتیفی موریوم مورد بررسی قرار می‌گیرد که متداولترین روش تعیین پتانسیل جهش‌زائی و سرطان‌زائی مواد شیمیایی است

(Mortelmans & Zeiger, 2000) در این آزمون از سویه‌های سالمونلا وابسته به اسید آمینه هیستیدین استفاده می‌شود که هر کدام دارای جهش‌های مختلفی در اوپرون هیستیدین (His) خود می‌باشند این جهش‌ها به عنوان Hot spot برای مواد جهش‌زا می‌باشند که با مکانیزم‌های مختلف در DNA ایجاد آسیب می‌کنند. در این آزمون تعداد کلنی‌های برگشتی حاصله از جهش خود به خودی در هر پلیت ثابت است با افزودن عامل جهش‌زا به

هر پلیت تعداد کلنی‌های برگشتی به صورت دوز پاسخ افزایش می‌یابد. آزمون ایمز در تمام دنیا برای غربال‌سازی اولیه و شناسائی پتانسیل جهش‌زائی مواد شیمیائی و داروئی معتبر می‌باشد (Maron & Ames, 1982). هدف از این تحقیق شناسائی خاصیت آنتی‌اکسیدانی آرتمیا اورمیانای است، با داشتن ماده کارتنوئید قرمز و نارنجی که همان استاگزانتین می‌باشد. تا بتوان از این سخت پوست در صنایع غذائی داروئی بعنوان ماده آنتی‌اکسیدان استفاده نمود.

مواد و روش کار

روش آزمون تعیین قدرت ضد جهش‌زائی

آزمون ضد جهش‌زائی براساس آزمون سالمونلاتیفی موریوم جهش یافته توسط (Maron & Ames 1982) و نیز آزمون اصلاح یافته توسط (Mortel mans & zeiger 2000) انجام گرفت. این آزمون با افزودن ۰/۱ ml ماده مورد آزمایش شامل عصاره (آرتمیای خشک سیست و تخم دکپسوله) به ۰/۱ ml کشت تازه شبانه TA100 و ۰/۱ ml از ماده جهش‌زا استفاده شده (آزیدس‌دیم، پرمنگنات پتاسیم و کرزول) در لوله محتوی ۲ ml تاپ آگار صورت گرفت که به منظور انجام چند چرخه تقسیم سلولی و ایجاد یک زمینه رشد باکتریایی با چشم قابل رویت و شمارش می‌باشد

۰/۱ ml از محلول ۰/۵m M هیستیدین - بیوتین نیز به هر لوله آزمایش اضافه شد. محتویات این لوله‌ها پس از ۳ ثانیه تکان دهی یا شیکر در سطح محیط‌های گلوکز آگار حداقل که قبلاً تهیه شده بودند گسترده شدند. پس از بسته شدن آگار پلیت‌ها وارونه شده و به مدت ۲۴ ساعت در گرمخانه ۳۷ درجه سانتی‌گراد قرار داده شدند. در این آزمون شاهد‌های مثبت و منفی نیز در نظر گرفته شدند. کنترل منفی شامل ۰/۵ ml آب مقطر و ۰/۱ ml کشت تازه شبانه TA100 و محلول هیستیدین و بیوتین ۰/۵m M بود. شاهد مثبت شامل ۰/۱ ml ماده جهش‌زا و ۰/۱ ml کشت تازه شبانه TA100 و محلول هیستیدین و بیوتین ۰/۵m M که مطابق روش ذکر شده مراحل مختلف در مورد شاهد مثبت و منفی نیز انجام شد. در هر آزمون سه پلیت همزمان بکار گرفته شد تا نشان‌دهنده سه بار تکرار همزمان بود. بعد از پایان دوره گرمخانه‌گذاری متوسط تعداد کلنی‌های برگشتی در هر پلیت شمارش و با شاهد مثبت و منفی مقایسه شد.

کروماتوگرافی لایه نازک

حدود ۱۰ میلی‌گرم از نمونه مورد آزمایش در ۲ ml سیکلوهگزان حل شده و همین روش برای ماده استاندارد (British pharmacopoeia) نیز به کار گرفته شد.

فاز متحرک شامل اترسیکلوهگزان تهیه شد. سپس صفحات سیلیکاژل آماده از هر یک از مواد مورد سنجش و مقدار ۱۰ میکرولیتر به وسیله پی‌پت پاستور در فاصله ۲ سانتی متری از لبه صفحه گذاشته شد. پس از خشک شدن لکه‌ها صفحه سیلیکا درون تانک الکتروفورز حاوی فاز متحرک قرار داده شد. پس از آن که لکه‌ها حدود ۲/۳ از ارتفاع پلیت بالا آمدند. صفحه سیلیکا از تانک خارج و در هوای آزاد خشک گردید و RF حاصله در زیر نور ماوراء بنفش با طول موج ۲۵۴ نانومتر اندازه‌گیری و با نمونه استاندارد مقایسه شد. در کروماتوگرام به دست آمده لکه حاصل از نمونه مورد آزمایش و لکه استاندارد دارای RF یکسانی بودند (۲۰۰۴) British pharmacopoeia.

نتایج

تایید ژنوتیپ سویه سالمونلاتیفی موریوم TA100

۱- جهش rfa - مشاهده هاله شفاف (به قطر حدود ۱۶ میلی متر) در اطراف دیسک آغشته به کریستال ویوله نشانگر عدم رشد باکتری و وجود جهش rfa می باشد زیرا این جهش سبب فقدان نسبی سدلیپولی ساکاریدی پوشش سطح باکتری می شود . و در نتیجه کریستال ویوله می تواند به داخل دیواره باکتری نفوذ کرده و باعث مرگ آن ها شود .

۲- وجود پلاسمید R - Factor

عدم تشکیل هاله ممانعت از رشد در اطراف دیسک آنتی بیوتیک نشانگر مقاومت این سویه نسبت به آمپی سیلین و وجود پلاسمید R - Factor در آن ها می باشد .

۳- جهش uvrB

عدم رشد در ناحیه پرتو دیده نشان دهنده جهش uvrB می باشد هیچ رشدی نباید در پلیت های شاهد صورت گیرد . عدم رشد در ناحیه پرتو دیده جهش uvrB را نشان می دهد .

جدول شماره ۱ - نتایج بررسی ژنوتیپ سالمونلاتیفی موریوم سویه TA100

R - Factor	جهش uvrB	جهش Rfa	مشخصه ژنوتیپی باکتری نام باکتری
+	+	+	سالمونلاتیفی موریوم TA100

نتایج آزمون جهش زائی

اثر جهش زائی در حضور مواد جهش زای آزیدسیدیم ، پرمنگنات پتاسیم و کرزول با استفاده از سالمونلاتیفی موریوم TA100 در غیاب نمونه های مورد آزمایش به صورت ممانعت ۱۰۰ درصد یا صفر درصد تعیین شد .

محاسبه در صد بازدارندگی مطابق فرمول زیر انجام گرفت :

$$\text{درصد بازدارندگی} = \frac{(A - B)}{A} \times 100$$

این فرمول توسط Brockman و همکاران در سال ۱۹۸۰ ارائه گردیده است (Ong *et al.*, 1980) در این فرمول B تعداد کلنی های برگشتی در هر پلیت در حضور ماده جهش زا و نمونه مورد آزمایش می باشد و A تعداد کلنی

های برگشتی در هر پلیت در حضور کنترل مثبت است. در این فرمول تعداد کلنی های برگشتی موجود در پلیت های منفی (جهش های خودبخودی) از صورت و مخرج کسر باید کم شود. این فرمول به این صورت تفسیر می شود: زمانی که درصد بازدارندگی بین ۲۵ الی ۴۰ درصد باشد. اثر ضد جهش زائی نمونه آزمایشی متوسط فرض می شود و هنگامی که درصد بازدارندگی بیش از ۴۰ درصد به دست آید اثر ضد جهش زائی نمونه آزمایشی قوی است و در صورتی که از ۲۵ درصد کمتر نشان داده شود اثر ضد جهش زائی منفی تلقی می گردد. اثر ضد جهش زائی به صورت جداول (۲، ۳ و ۴) نشان داده شده است. نتایج این آزمون ها نشان داد که عصاره های مختلف آرتمیای خشک، تخم دکپسوله شده و سیست دارای خاصیت ضد جهشی می باشند. در جداول (۲، ۳ و ۴) مشخص گردید که کلنی های برگشتی در حضور ماده ضد جهش نسبت به نمونه شاهد مثبت کاهش یافته است. همچنین درصد بازدارندگی از جهش بالاتراز ۴۰ درصد محاسبه شد و نشان دهنده اثر ضد جهش زائی قوی نمونه های مورد آزمایش در مقابل سه ماده پروموتازن (آزید سدیم، پرمنگنات پتاسیم و کرزول) می باشد.

تفسیر آماری - در این پژوهش، اطلاعات مورد نیاز نظیر تعداد کلنی های برگشتی در سوبه سالمونلا TA100 با در نظر گرفتن شاهد مثبت و منفی در مورد کلیه مواد آزمایشی وارد بانک اطلاعاتی نرم افزار آماری SPSS استفاده گردید.

جدول شماره ۲ - نتایج بررسی اثر بازدارندگی و تعدیل جهش زائی آزیدسدیم توسط آرتمیای خشک، سیست، تخم دکپسوله شده با استفاده از سالمونلاتیفی موریوم TA100

سالمونلاتیفی موریوم TA100						تعداد آزمایشات تعداد کلنی برگشتی باکتری و درصد آن
۳		۲		۱		
-	۱۴۴۰	-	۱۵۰۰	-	۱۶۰۰	کنترل مثبت (سدیم آزید)
-	۵۲۴	-	۵۱۲	-	۴۴۰	کنترل منفی
% ۶۹	۸۰۰	% ۷۸	۷۲۰	% ۸۶	۶۰۰	عصاره آرتمیا خشک
۸۸%	۶۳۲	% ۷۸	۷۲۴	% ۹۴	۵۰۰	عصاره تخم دکپسوله شده
% ۱۰۰	۴۰۰	% ۱۰۰	۳۶۰	% ۹۶	۴۸۰	عصاره سیست

جدول شماره ۳ - نتایج بررسی اثر بازدارندگی و تعدیل جهش زائی پرمنگنات پتاسیم توسط آرتمیا خشک ، سیست و تخم دکپسوله شده با استفاده از سالمونلاتیفی موریوم TA100

سالمونلاتیفی موریوم TA100						تعداد آزمایشات تعداد کلنی برگشتی باکتری و درصد آن
۳		۲		۱		
-	۲۰۰۰	-	۱۷۶۰	-	۱۶۸۰	کنترل مثبت (پرمنگنات پتاسیم)
-	۵۲۴	-	۵۱۲	-	۴۴۰	کنترل منفی
%۶۶	۱۰۱۶	%۷۰	۸۸۴	%۷۷	۷۲۴	عصاره آرتمیا خشک
%۸۱	۸۰۰	%۸۳	۷۲۴	%۸۷	۶۰۰	عصاره تخم دکپسوله شده
%۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰%	۴۸۰	%۸۷	۵۰۰	عصاره سیست

جدول شماره ۴ - نتایج بررسی اثر بازدارندگی و تعدیل جهش زائی کرزول توسط آرتمیا خشک ، سیست و تخم دکپسوله شده با استفاده از سالمونلاتیفی موریوم TA100

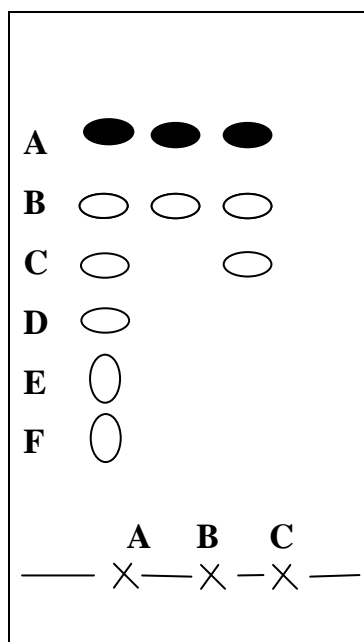
سالمونلاتیفی موریوم TA100						تعداد آزمایشات تعداد کلنی برگشتی باکتری و درصد آن
۳		۲		۱		
-	۲۸۰۰	-	۲۴۰۰	-	۱۵۶۰	کنترل مثبت (کرزول)
-	۴۸۰	-	۵۲۰	-	۶۶۴	کنترل منفی
%۸۴	۸۴۰	%۷۸	۹۲۰	%۶۲	۱۰۰۰	عصاره آرتمیا خشک
%۸۹	۷۳۴	%۹۲	۶۴۸	%۹۳	۷۲۴	عصاره تخم دکپسوله شده
%۱۰۰	۳۶۰	%۸۵	۸۰۰	%۱۰۰	۴۸۰	عصاره سیست

وجود اختلاف معنی دار ($p \leq 0,05$) بین متوسط تعداد کلنی های برگشتی در هر پلیت در ارتباط با موتاژن و نیز عصاره های مختلف با استفاده از آزمونهای آماری (HSD) تفسیر شد. بررسی آزمون آماری صحت نتایج به دست آمده را تایید می کند.

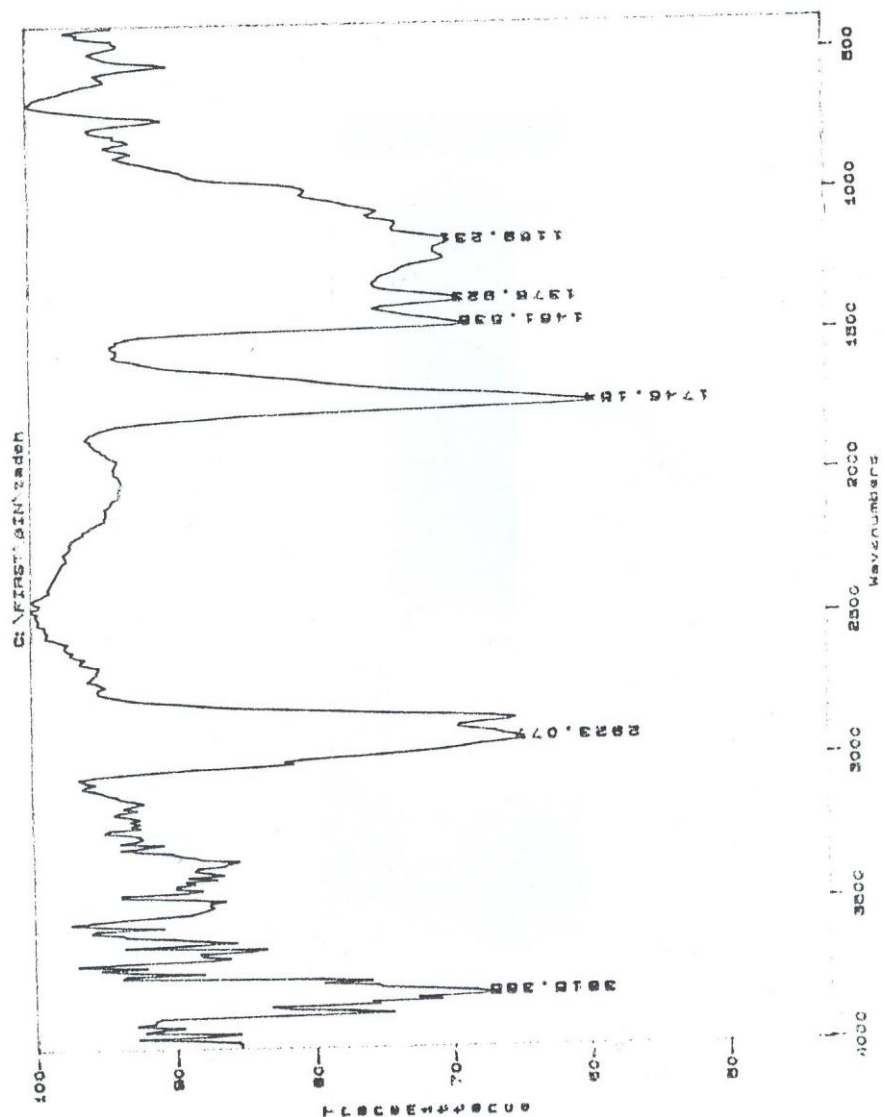
نتایج حاصل از کروماتوگرافی TLC (لایه نازک) نشان داد که پیشرفت نمونه های حاصل از عصاره آرتمیای خشک شده، سیست و تخم دکپسوله شده بر روی سیلیکاژل منجر به ایجاد یک نوار نارنجی پررنگ با $RF = 40\%$ گردید. این نوار از نظر رنگ و میزان RF مشابه استاگزانتین رفرانس بوده و اصلی ترین لکه جدا سازی نمونه های اولیه محسوب می شود. ۵ لکه کم رنگ از عصاره آرتمیای خشک و یک لکه نارنجی کم رنگ از تخم دکپسوله شده و سیست بوجود آمد (شکل شماره ۱) در اینجا به نظر می رسد نوارهای کم رنگ ایجاد شده شکل استاگزانتین استری شده و یا کارتنوئیدهای دیگر در ساختمان آرتمیا باشد. اما بعد از جداسازی اجزای موجود در عصاره های حاصل با ستون کروماتوگرافی بر طیف سنجی با اسپکتروفتومتر ($FT = IR$) و مقایسه آنها مشاهده شد که طیف های ایجاد شده طیف حاصل از نوار اصلی بودند (شماره ۲).

شکل شماره ۱ - کروماتوگرافی لایه نازک عصاره آرتمیای خشک (A) تخم دکپسوله شده B و سیست C بر

روی کاغذ کروماتوگرافی سیلیکاژل.

شکل ۲- طیف IR از لکه‌های عصاره آرتمیای خشک، سیست و تخم دکپسوله شده

بحث و نتیجه گیری

امروزه دانشمندان بر این عقیده هستند که آسیب‌ها و تغییرات ژنتیکی ایجاد شده در توالی و انسجام DNA بروز جهش و موتاسیون در ژن‌ها و دیگر تغییرات در ساختار کروموزومی در سرطان زائی نقش بسزائی دارند (Nakabeppu *et al.*, 2006).

در پژوهش حاضر آرتمیا ارومیانی موجود در دریاچه ارومیه اثر ضدجھشی قوی برعلیه سه ماده جهش زای سدیم آزید ، پرمنگنات پتاسیم و کرزول نشان داد . درصد بازدارندگی در مقابل مواد پروموتازن ۸۵درصد در تخم دکپسوله شده و ۷۰ درصد در آرتمیای خشک و ۱۰۰ درصد در سیست مشاهده شد .

آرتمیا دارای منبع غنی از ترکیبات غذایی مفید و ضروری با خواص آنتی اکسیدانی می باشد . همچنین پیگمانهای کاروتنوئیدی نظیربتاکاروتن ، کانتاگزانتین آستاگزانتین در ساختار آرتمیا گزارش شده است که بسیاری از آنها دارای خواص آنتی اکسیدانی می باشد (Duarte & Lunec , 2005).

نتایج حاصل از کروماتوگرافی و طیف سنجی با اسپکتروفتومتر وجود ماده آستاگزانتین را در آرتمیا اورمیانا تایید نمود . در تحقیقات انجام شده مجموعه ای از انواع مختلف آنتی اکسیدان ها در سیستم دفاعی داخلی بدن شامل ویتامین ها ، مواد معدنی ، آنتی اکسیدان و ترکیباتی مثل گلویتاتون وجود دارد . علاوه بر گلویتاتون ترکیبات دیگری از جمله مواد موجود در مواد غذایی دریائی در حذف و محدود سازی رادیکال های آزاد نقش دارند (Trusheva , 2006).

منابع

Chudiere, J. & Ferrari – Iliou, R. 2003. Interacellular antioxidants: from chemical to biochemical mechanisms. *Food and Chemical Toxicology*, 37: 949 – 962.

Duarte, T. & Lunec, J. 2005. When is antioxidant not an antioxidant? A review of novel actions and of vitamin C & Free radicals. *Free Radic.Res.*39 (7), 671-686. reactions

Evelson, P., Travacio, M. & Repetto, M .2001. Evaluation of total reactive antioxidant potential (TRAP) of tissue homogenates and their cytosols. *Arch. Biochem . Biophys.*, 388(2):,261-26 .

Herrera, E. & Barbas , C. 2001. Vitamin E: action and metabolism.perspectives , J. *physiol.Biochem.*,57(2),43-56 .

Krieger – Liskay , A.2005. Singlet oxygen production in photosynthesis. *J.Exp.Bot.*, 56:337-346.

Mortelmans , K. & Zeiger . E. 2000. The Ames salmonella / microsome mutagenicity assay. *Mutation Research*, 60:429- 455.

Maron , D.M. & Ames , B.N. 1982. Revised method for the salmonella mutgenicity test. *Mutation Research*, 113: 173-215.

BP. 2004. Monographs: medicinal and pharmaceutical substances.
British pharmacopoeia, I & II. UK.

Nakabeppu , Y. , Sokumi , k. & sakamoto , k. 2006. Mutagenesis and carcinogenesis caused by the oxidation of nucleic acids. *Biol. Chem.*, 4 : 373 -379 .

Ong , T.M. , wolf , C.R. & zeiger , E. 1980. Differential effects of cytochrome p450-inducers on promutagen activation capabilities and enzymatic activities of S9 from rat liver. *J. Environ . pathol.Toxicol.*,4: 55- 65.

Trusheva , B.(2006) Bioactive constituents of Brazilian red propolis .
Evidence-based complementary and Alternative Medicine. eCAM .oxford University press 3(2), 249-254 .

Vertuani , S. , Angusti , A. & Manfredini , S. 2004. The antioxidants and pro – antioxidants network: an overview Curr. pharm . 10, 1677 – 1694.